

Satakunnan
hyvinvointialue

LAPE-SANOMAT

Satakunnan tulevaisuuden sote-keskus -hanke

Hankejohtajan tilannekatsaus

Satakunnassa tehdään töitä täysillä

Vuonna 2022 sote-valmistelu on ollut kii-vaimmillaan. Monet virkamiehistä ovat teh-neet yhtäaikaisesti kahtakin työtä. Tahtotila valmistella yhtenäisiä toimintamalleja ja saada lapsi- ja perhepalvelut toimimaan hyvinvointialueelle siirryttäessä, on ollut kova. Syksy on painottunut rakenteiden määrittelyyn ja perustoimintojen turvaami-seen vuoden 2023 alussa.

Kaikesta huolimatta on ehditty myös ke-hittämään palveluja. Merkittävää on, että perhekeskustoimintamalli otetaan vihdoin käyttöön koko Satakunnassa. Perhekeskus-konseptointi antoi peruskiven mallin juur-ruuttamiseen, ja syksyllä valittu hyvinvointi-alueen johto vie mallin maaliin. Satakunta on kovaa vauhtia pääsemässä pois sirpale-maisista palveluista, ja ennaltaehkäisevään työhön voidaan satsata entistäkin tehok-kaammin.

Organisaatiouudistuksessa hyvinvointi-alueella otettiin käyttöön elämänkaarimalli. Lapsuus, nuoruus ja vanhemmuus tun-nustetaan kukin omina tärkeinä elämän-vaiheinaan. Uudessa organisaatiomallissa tehdään töitä kädet savessa saumattomien palveluiden turvaamiseksi. Organisaatio-rajat ylittävä yhteistyö ei synny itsestään. Tarvitaan yhteiset toimintamallit myös erityis- ja erikoistasonpalvelujen kanssa. Systemistä toimintatapaa edistetään, jotta lapsi ja nuori nähdään osana kokonai-suutta. Lapsen ja nuoren läheisverkosto on myös tärkeä voimavara onnistuneen tuen kokonaisuudessa. Lapsi nähdään osana ympäristöään. Lapsi- ja perhepalveluissa

korostuu kuntien, si-vistyksen, järjestöjen ja seurakunnan kans-sa tehtävä yhteistyö. Palvelut tulee tarjota oikea-aikaisesti.

Satakunnassa tehtiin hurja digiloikka, kun sähköinen varhaisen tuen palvelu Pyydä apua! -nappi saatiin koko alueelle.

Monen vuoden työn tuloksena myös Ank-kuri-toiminta aloitti pilottina koko Sata-kunnassa. Lastensuojelun kehittäminen ja sijoitettujen lasten tuki on saanut myös huomionsa ja kehittämistyö jatkuu hyvinvointialueella.

”Tärkeää on pitää yhteis-työtoimintatavoista kiinni ja arvostaa jokaisen ammatti-taitoa.”

Pitkä yhteinen LAPE-työ ja tutut verkostot tuottavat varmasti hedelmää. Tärkeää on pitää yhteistyötoimintatavoista kiinni ja arvostaa jokaisen ammattitaitoa. Samalla tavalla on verkostojen johtamista ja kykyä toimia kehitettävä jatkossakin.

Vuonna 2023 työ jatkuu ja pääsemme koko hyvinvointialueella kehittämään yhdenver-taisia palveluja edelleen. Hankkeiden avulla saamme lisäresurssia palveluihin hyvinvointialueen tiukassa budjettikehyksessä.

Tulevaisuuden sote-keskus –hanke kestää vuoden 2023 loppuun. Yhteistyötä tehdään tiiviisti Kestävän kasvun Satakunta -hankkeen kanssa, mistä esimerkiksi sähköisen perhekeskuksen kehittäminen saa lisäresursseja.

Yhteiskehittämisen toimet tuottavat tulosta. Jo alkuvaiheessa tulisi kehittämisessä olla mukana ne asiantuntijat ja tahot, jotka kentällä työtä tekevät. Näin syntyy yhteinen kieli, ja kyetään huomioimaan palvelun sisältö, laatu ja vaikuttavuus. Lopulta asiakas sanoo aina viimeisen sanan. Lasten, nuorten ja vanhempien katseissa näemme työmme tuloksen.

Voimme olla tyytyväisiä vuoden 2022 tuloksista. Toivottavasti jokainen voi vuoden vaihteessa edes hetken ladata akkujaan. Kiitämme kaikkia yhteistyökumppaneitamme ja toivotamme rauhallista joulunaikaa!

Johanna Santanen
hankejohtaja
Satakunnan tulevaisuuden sote-keskus
-hanke

Tässä kirjeessä:

Perhekeskusten peruspilareita ovat asiakaslähtöisyys, lapsen oikeudet ja perheiden monimuotoisuus s. 4

Nuorten rikosten tai päihteidenkäytön taustalla voi olla monenlaisia ongelmia s.8

Työn keskiössä ovat lapset, nuoret ja perheet s. 10

Muutoksen tuulissakin kaiken keskiössä on lapsen ja nuoren hyvinvointi s. 13

Turvaa perhehoidosta – huostaanotettuja lapsia Suomessa 10 000 s. 16

Perhekeskusten peruspilareita ovat asiakaslähtöisyys, lapsen oikeudet ja perheiden monimuotoisuus

- Perhekeskustoimintamalli on tapa järjestää lasten, nuorten ja perheiden palvelut monialaisena sivistys-, sosiaali- ja terveysalojen yhteistyönä. Perhekeskus on palveluverkosto, jossa siihen kuuluvia palveluita johdetaan yhtenä kokonaisuutena. Kyseessä on valtakunnallinen toimintatapa, jota on kehitetty jo usean vuoden ajan. Satakunnassa perhekeskustoimintamalli ei ole uusi asia, ja Satakunnassa on jo hyvää osaamista perhekeskuksista. Ohjausta toimintamallin kehittämiseen saamme valtakunnallisesti mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL), selventää LAPE-asiantuntija **Kati Nordlund-Luoma** Satakunnan tulevaisuuden sote-keskus-hankkeesta.

Perhekeskusten palveluverkostossa toimivat monialaisessa yhteistyössä sosiaali- ja terveystyöpalvelut, sivistystoimi mukaan lukien koulu ja varhaiskasvatus sekä kuntien palvelut kuin myös järjestöt, seurakunnat sekä muun muassa Kela. Perhekeskuksissa tuetaan ja vahvistetaan kunkin perheen hyvinvointia perheen omien, yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Perhekeskuksissa tuetaan ja vahvistetaan kunkin perheen hyvinvointia perheen omien, yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Perhekeskukset osaksi sote-keskuksia

Perhekeskustoiminnan taustalla on pitkäjänteinen kehittämistyö, jota tukevat THL ja valtakunnallinen perhekeskusverkosto. Perhekeskustoimintamallin painopisteet ovat lasten, nuorten ja perheiden varhaisessa tuessa sekä matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluiden laadun ja saatavuuden parantamisessa. Satakunnassa yhteistyötä tiivistetään myös erityispalvelujen eli lastensuojelun, psykiatrian ja vammaispalvelujen kanssa kehittämisessä. Tämän hallituskauden tavoitteena on yhdenmukaistaa ja vakiinnuttaa perhekeskustoimintamalli ja sisällyttää se osaksi monialaisia sote-keskuksia sekä kehittää sen palveluja edelleen.

- Perhekeskustoiminnan tärkeyttä ei voi liikaa korostaa. Tässä mallissa ammattilaiset tekevät yhdessä töitä, ja asiakkaan sama palvelu paranee, kun organisaatio toimii paremmin yhteen. Perhekeskusten toivotaan myös madaltavan kynnystä hakeutua palveluiden piiriin, Nordlund-Luoma sanoo.

Onnistunut perhekeskuspäivä alueen ammattilaisille

Porissa selvennettiin perhekeskusmallia ja sen tämänhetkistä tilannetta Satakunnan alueen lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille järjestetyssä perhekeskuspäivässä. Tilaisuus kokosi ravintola Liisanpuistoon ennätysmäärän

lasten, nuorten ja perhepalvelujen ammattilaisia.

- Päivän tavoitteena oli jakaa ammattilaisille tietoa perhekeskustoiminnasta niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin. Toinen tärkeä tavoitteemme oli osallistaa alueemme ammattilaisia, sillä he ovat se kaikkein tärkein voimavara koko toiminnassa. Ilman heitä meillä ei ole yhtään perhekeskusta, Kati Nordlund-Luoma huomauttaa.

Yhdellä yhteydenotolla apua koko perheelle

Perhekeskustoimintamallissa tuetaan, jos sen nimenkin mukaisesti, koko perhettä. Siinä integroituu yhteen niin aikuisten sosiaali- ja terveyspalvelut kuin esimerkiksi lasten erityistason, kuten vaikkapa puheterapian palvelut. Tarvittaessa, esimerkiksi vaativamman erikoissairaanhoidon ollessa kyseessä, sovitetaan yhteen jopa eri hyvinvointialueiden palveluja. Jo yhdellä yhteydenotolla on asiakkaan apuna monialainen ammattilaisjoukko.

- Esimerkiksi aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluissa on tärkeää huomioida, onko aikuisasiakkaalla myös perhettä. Kuuluuko hänen elämänsä lapsia tai nuoria, joiden tilanne pitää myös huomioida, korosti lasten, nuorten ja perheiden palveluiden johtava asiantuntija **Hanne Kalmari** THL:n Tulevaisuuden sote-keskus-ohjelmasta.

Sote-ammattilaiset uuden edessä

Monialaisessa yhteistyössä on ammattilaisilla ensiarvoisen tärkeää oppia luottamaan ja tuntemaan myös tiimin muiden jäsenten työtä. Asioita pitää oppia katsomaan myös toisesta vinkkelistä.

Perhekeskusten alueellisessa kehittämissä on mukana lisäksi konkreettisten kohtaamispaikkojen luominen. Samoin tärkeä osa kehittämissä on työn alla oleva sähköinen perhekeskus, joka on perheille tärkeä apu palvelujen tavoittamisessa perheiden erilaisissa elämäntilanteissa. Perhekeskusten ja sen erilaisten palveluiden eteen on jo tehty valtava määrä työtä, mutta kehittämissä jatkuu edelleen.

- Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) -muutosohjelmassa jatketaan esimerkiksi näyttöön perustuvien menetelmien käyttöön-ottoa. Menetelmää käytetään erityisesti nuorten psykososiaalisessa tuessa osana mielenterveysstrategian toimeenpanoa, Hanne Kalmari korosti.

” Ennen kaikkea monitoimijaisen työn vaikuttavuus syntyy tavoitteellisuudesta, ja tavoitteen pitää olla yhdessä ammattilaisten ja asiakkaan kanssa sovittu.”

- Hanne Kalmari, THL

- Ennen kaikkea monitoimijaisen työn vaikuttavuus syntyy tavoitteellisuudesta, ja tavoitteen pitää olla yhdessä ammattilaisten ja asiakkaan kanssa sovittu.

- Kyllä meillä Satakunnassa työtä riittää. Esimerkiksi lasten koulukiusaamistilastot ovat surullisen korkeat verrattuna muuhun Suomeen, totesi Kati Nordlund-Luoma Satakunnan tilanteesta.

Satakunnassa hurja loikka

Satakunnan perhekeskuksen konseptoinista ja työn etenemisestä käytti perhekeskuspäivässä puheenvuoron va. hankejohtaja **Johanna Santanen** Satakunnan tulevaisuuden sote-keskus -hankkeesta. Satakunnassa perhekeskuksen kehittämistyö on jatkunut jo pitkään. Esimerkiksi toimintakulttuurin muutostyö aloitettiin jo vuosina 2017-2018 toimineessa Satu-la-hankkeessa.

- Olemme menneet Satakunnassa eteenpäin hurjan loikan, mutta se ei riitä. Vielä

me emme ole tavoitteessa. Vaikka meillä on halu tehdä monitoimijaista yhteistyötä, vielä sille työlle on esteitä, kuten työkuviot, työntekijöiden vaihtuvuus tai johtamisrakenteet. Kuitenkin sen sijaan, että odotamme tekoja muilta, meidän pitäisi miettiä, mitä itse voimme tehdä, Santanen haastoi yleisöä.

Santanen antoi sote-ammattilaisille vastauksen myös siihen, mitä esteiden poistamiseksi tulisi tehdä.

- Tärkeää on kysyä, mitä kuuluu. On paras ennaltaehkäisevää työtä kysyä nuorelta, vanhemmalta, lapselta, työkaverilta. Johtaja voi lisätä työhyvinvointia kysymällä alaiseltaan mitä kuuluu. Samalla me tällä kysymyksellä otamme vastuun siitä, että tämä asia kuuluu juuri minulle. Samalla meillä on tukenamme monialainen osajaverkosto, joka jakaa vastuun asiakkaista kanssamme.

Kaiken keskiössä ovat asiakkaat

Satakunnan hyvinvointialueen perhekeskusta on ollut kehittämässä monikymmenpäinen asiantuntijajoukko. Yhteistyön tuloksena perhekeskuksen arvoiksi ovat kiteytyneet lapsi-, nuori- ja perhelähtöisyys, arvostus, voimavarakeskeisyys sekä oikea-aikaiset ja laadukkaat palvelut.

- Työssämme meidän pitää kunnioittaa, ei oman organisaatiomme, vaan sitä lapsen, nuoren ja perheen aikajanaa. Tukirakenteet on rakennettava asiakkaiden ympärille silloin, kun he sitä tarvitsevat. Se edellyttää ketteriä rakenteita, Santanen huomautti. Osallisuusnäkökulma on Santasen mukaan vahvasti läsnä Satakunnan perhekeskusmallissa. Osallisuus pyritään ottamaan mukaan niin asiakkaan kuin esimerkiksi henkilöstönkin osalta.

- Tieto-, toiminta-, palvelu-, päätös ja henkilöstöosallisuus ovat kaikki tärkeitä

meidän toimintamallissamme. Tärkeää on tässäkin osata kuunnella toinen toistamme. Kun kysymme ”mitä kuuluu” annetaan toisen puhua ja kuunnellaan, Santanen painotti.

- Ja kaikessa, kun toimimme lasten, nuorten ja perheiden kanssa, pitää kartoittaa myös lähiverkosto. Tämä on aivan keskeinen asia, joka pitää ottaa toimintataviksemme.

Käyttöön hyvät käytänteet

Satakunnan hyvinvointialuetta perhekeskuspäivässä edustivat lasten, nuorten ja perheiden toimialajohtaja **Hanna-Leena Markki** ja perhekeskuksen päällikkö **Anna Kuromaa** Raumalta.

-Meillä on täällä hyvä tilanne. Olen kuullut paljon hyvistä käytänteistä ja loistavista toimintamalleista niin yhteistyössä kuin yhdyspintatyöhönkin liittyen, Markki kiitteli.

Helppoa uuden hyvinvointialueen rakentaminen ei missään tapauksessa ole. Yhdeksän sosiaali- ja pelastuspalvelua ja kuu-dentoista kunnan sivistystoimen palveluita yhdistyy yhdelle palvelujen järjestäjälle. Asiakkaille palvelut jatkuvat vuoden vaihteen yli kuten tähänkin asti.

- Meille tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat muun muassa kuntoutus ja psykiatria, ja aikuisten palveluista päihde- ja mielen-terveystyö sekä erilaiset nivelvaiheiden palvelut, kun nuoret siirtyvät aikuisten palveluihin, Markki kertoi.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimialue jakaantuu peruspalveluihin eli perhekeskustoimintoihin ja erityispalveluihin, joihin kuuluu lastensuojelu eri muodoissaan. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa toimitaan elämänkaarimallin mukaisesti.

Perhekeskuksen päällikkö Anna Kuromaa selvensi sote-ammattilaisille muun muassa tulevan hyvinvointialueen hallintorakennetta.

- Tämä malli huomioi lapsuuden, nuoruuden ja vanhemmuuden sekä perheyhteisön merkityksen sekä esimerkiksi lapsuuden ja nuoruuden eri kehitysvaiheet. Ennen kaikkea palvelut suunnitellaan lapsen tai nuoren lähtökohdista käsin. Elämänkaarimallissa vanhemmuuden tukeminen on keskeinen periaate, korosti Kuromaa.

Perhekeskuspäivän lopuksi järjestettiin työpajoja, joissa perheiden elämän monimuotoisuutta pohdittiin monesta eri näkökulmasta. Sote-ammattilaiset saivat työstettäväkseen muun muassa vammais-palvelujen, lähisuhdeväkivaltatyön, Ankkuri-toiminnan ja sähköisen perhekeskuksen toimintamalleja. Niissä sitä riittää työsar-kaa vielä pitkälle tulevaisuuteen.

Nuorten rikosten tai päihteidenkäytön taustalla voi olla monenlaisia ongelmia

Nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen tähtäävä moniammatillinen Ankkuri-toiminta on Porissa ja Raumalla ollut jo pitkään vakiintunutta toimintaa. Uuden pilottihankkeen myötä Ankkuri-toimintaa on saatu vihdoin koko Satakuntaan.

- Toukokuun alussa alkanut Ankkuri-pilotti, Sata-Ankkuri, on lähtenyt kokonaisuudessaan hyvin käyntiin. Koko maakunnassa Ankkuri-toiminta alkoi ensimmäinen päivä elokuuta, iloitsee hankekoordinaattori **Tellu Rosenqvist**.

Ankkuri-toiminnalle on todella suuri tarve. Esimerkiksi luvut nuorten väkivallan teoista ovat Satakunnassakin karua luettavaa.

"Puhumattomuuden kulttuuri ei auta nuoria heidän ongelmiaan", Tellu Rosenqvist miettii.

- Tässä ajassa tiimit ovat jo käsitelleet kolmisensataa lastensuojeluilmoitusta, Rosenqvist sanoo.

- Korona-aikana näpistelyjen määrä nousi. Onkin tärkeää pyrkiä yhteistyöhön kauppiaiden kanssa, jotta he tekisivät herkemmin näissäkin tapauksissa rikosilmoituksen, jotta nämä nuoret ohjautuisivat Ankkuriin.

Ankkurista apua koko perheelle

Asiakkuudet Ankkuriin tulevat pääsääntöisesti nuorista tehtyjen rikosilmoitusten kautta.

- Ankkuri-toimintaa toteutetaan moniammatillisessa tiimissä, johon kuuluvat asiantuntijat sekä poliisista että sosiaali- ja terveystoimesta. Rikollisesta teosta kiinnijääneet nuoret kutsutaan yhdessä huoltajan kanssa ankkuritapaamiselle poliisiasemalle selvittämään rikosasiaa. Ankkuri-tiimissä kartoitetaan nuoren elämäntilannetta laajasti, jolloin päästään varhaisessa vaiheessa kiinni nuoren ja perheen mahdollisiin ongelmiin tai haasteisiin ja tarjoamaan tukea.

Ankkuritiimit auttavat myös koulujen ongelmatilanteissa

Ihan uusi asia Ankkuri-toiminta ei Satakunnassa ole. Porissa toiminta alkoi jo vuonna 2014 ja Raumalla 2015. Nyt maakunnallisen pilotin aikana toimintaa yhtenäistetään koko Satakunnan hyvinvointialueelle.

Tellu Rosenqvist on ollut perustamassa muun muassa maakunnallista Ankkuri-yhdyshenkilöiden verkostoa.

- Palaute kunnista on ollut todella hyvää. Olemme saaneet paljon kiitosta siitä, että yhteydenotot poliisiin ja Ankkuri-tiimiin ovat helpottuneet. Osa kouluista on oppinut hyödyntämään Ankkuria hyvinkin matalalla kynnyksellä ja soittamaan konsultaatiopuheluita, kun on kaivattu tukea siihen, miten pitäisi asiassa edetä.

Tiimiläiset jalkautuvat tarvittaessa kouluille selvittämään tilanteita.

- Näin on toimittu esimerkiksi sellaisissa väkivaltatilanteissa, joissa on ollut osallisena useampia nuoria tai tilanteissa, jotka ovat koskeneet lähes koko koululuokkaa.

Tulipysäkki pysäyttää tulileikit

Ankkuri-tiimit tekevät yhteistyötä myös pelastuslaitoksen kanssa. Porin yhteistointialueen Ankkuri-tiimi on Satakunnan pelastuslaitoksen kanssa järjestänyt jo aiemmin Tulipysäkki-keskusteluja, joissa puututaan moniviranomaisyhteistyöllä alaikäisten varomattomaan tulenkäsittelyyn.

Tätä yhteistyömallia nyt jalkautetaan koko Satakuntaan.

Tulipysäkki on keskustelutilaisuus, joka järjestetään lapselle tai nuorelle yhdessä vanhempiansa kanssa lapsen tai nuoren jäätyä kiinni varomattomasta tulenkäsittelystä. Keskustelun tarkoituksena on saada tekijä ymmärtämään varomattoman tulenkäsittelyn vaarat ja tahallisen syytelyn olevan rikos, josta voi seurata ainakin korvausvelvollisuus.

”Myös se, että nuorille tarjotaan mielekästä tekemistä, on osa laadukasta ehkäisevää päihdetyötä”

Ehkäisevällä päihdetyöllä luodaan perustaa aikuisiän hyvinvoinnille

- Lasten ja nuorten hyvinvointia lisää myös Satakunnassa tehtävä ehkäisevä päihdetyö. Pyrimme vakiinnuttamaan ehkäisevän päihdetyön maakunnallisen koordinaation, jotta pystymme jatkossa tätä työtä toteuttamaan entistä suunnitelmallisemmin ja tavoitteellisemmin.

Ehkäisevä päihdetyö on lakisääteistä toimintaa, jota toteutetaan jatkossa sekä kunnissa, että hyvinvointialueella. Kyseessä on laaja kokonaisuus, jota toteuttavat kaikki lasten ja nuorten kanssa työtä tekevät ammattilaiset. Ehkäisevä päihdetyö alkaa jo varhaiskasvatuksessa tunnetaitojen kehittämisellä.

- Myös se, että nuorille tarjotaan mielekästä tekemistä, on osa laadukasta ehkäisevää päihdetyötä. Osana Satakunnassa tehtävää kehittämistyötä juurrutamme erilaisia varhaisen puuttumisen menetelmiä kuten Valomerkki-toimintamallia, Rosenqvist kertoo.

Valomerkki puuttuu ensimmäisiin päihdekokeiluihin

Valomerkkikeskusteluun ohjataan alaikäisiä, jotka ovat ensimmäistä kertaa päihdekäyttönsä tai päihdeiden hallussapidon vuoksi tekemisissä poliisin, terveyden-

huollon, koulun tai muiden viranomaisten kanssa, eivätkä ole lastensuojelun asiakkaita. Valomerkki-keskustelu on tunnin mittainen päihdekeskustelu, johon osallistuu nuori ja huoltaja/huoltajat sekä kaksi Valomerkki-koulutuksen käynnyttä ammattilaista. Valomerkki-keskustelussa käydään läpi tapahtuma, joka johti poliisin tai muun viranomaisen puuttumiseen. Siinä keskustellaan nuoren ensimmäisten päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä asenteista sekä päihteisiin liittyvistä terveyshaitoista.

- Toimintamalli on jo käytössä lähes koko Satakunnassa. Uusia Valomerkki -menetelmäosaajia on koulutettu Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeessa jo useita. Valomerkki-keskusteluissa on ajatuksena luoda yhteyttä nuorten ja vanhempien välille. Päihteistä ja niiden käytöstä voi puhua.

- Tämän päivän nuoret ovat todella fiksuja. Kyllä heidän kanssaan voi keskustella asiasta kuin asiasta, Tellu Rosenqvist rohkaisee.

Työn keskiössä ovat lapset, nuoret ja perheet

Maaliskuussa Satakunnan tulevaisuuden sote-keskus -hankkeessa aloittaneella perhekeskuskoordinaattori **Mari Pihlillä** on ollut työntäyteinen syksy. Pihliä ovat työllistäneet Pyydä apua! -nappi -palvelun käyttöönoton tukeminen koko Satakuntaan, Vanhempien webinaarit sekä lasten ja nuorten lääkinällisen kuntoutuksen toimintaperiaatteiden valmistelu. Mari Pihl on mukana myös kansallisessa sähköinen perhekeskus -työryhmässä. Tär-

keänä tehtävänä on tukea Satakunnan paikallista perhekeskuskehittämistä toimimalla mentoritukena uusille kehittäjille.

- Perhekeskuskoordinaattorin työkenttä on laaja. Olen osa LAPE (lapsi- ja perhepalvelut) -tiimiä, joka on tehnyt valmistelutyötä Satakunnan yhtenäisen perhekeskustoimintamallin eteen jo pidemmän aikaa, Mari Pihl kertoo.

Pihl on jalkautunut laajasti kentälle yhdessä opiskelijahuollon koordinaattori **Saija Tanhuanpään** kanssa. Pihl on koordinoi-
nut myös Satakunnan perhekeskusver-
kostoa, jossa verkoston jäsenet jakavat
tietoa ja ajankohtaisia asioita keskenään
ja edelleen kentälle omilla toimialueillaan.
Perhekeskusverkostossa on käsitelty mm.
Voimaperheiden aloittamisen tarpeelli-
suutta. Voimaperheet saatiin Satakuntaan
Kestävän kasvun Satakunta –hankkeen
rahoituksella.

- Näistä kaikista me pyrimme luomaan
yhtenäisiä hyviä malleja ja ratkaisuja Sata-
kuntaan.

Lapsille, nuorille ja perheille apua na- pin painalluksella

Tietoa sähköisen perhekeskuksen palve-
luihin kuuluvasta Pyydä apua! -napista on
levitetty koko Satakuntaan jo puolentoista
vuoden ajan. Tällä hetkellä nappi on jo käy-
tössä koko Satakunnassa, ja juurruttamis-
työ pysyväksi palvelumalliksi on aloitettu.
Pyydä apua! -nappi on matalan kynnyk-
sen ennaltaehkäisevää palvelua, jota on
kehitetty yhdessä kuntien ja Mannerhei-
min lastensuojeluliiton Satakunnan piirin
kanssa. Se on kanava huolien purkamiseen
ja kiirettömän avun saamiseen. Huoli voi
koskea niin omaa kuin läheisenkin tilan-
netta. Lasten kasvatus ja kehittyminen,
ero- ja huoltajuustilanteet, vanhempien
jaksaminen... Huolenaiheet voivat kosket-
taa ihmisen elämää laidasta laitaan.

- Pyydä apua! -nappia käyttäessään
kuntalaisen tarvitsee vain kertoa omas-
ta tilanteestaan, mihin tarvitsee apua,
ja sote-ammattilaiset miettivät yhdessä
minkälaisesta palvelusta kuntalainen voisi
hyötyä, Mari Pihl selventää.

- Nyt olemme saaneet palvelun käyttöön ja
useita Pyydä apua! -napin yhdyshenkilöitä

Mari Pihlin työhön kuuluvat monenlaiset lasten,
nuorten ja perheiden palvelujen kehittämistyöt.

**”Pyydä apua! -nappia
käyttäessään kuntalaisen
tarvitsee vain kertoa omasta
tilanteestaan, mihin
tarvitsee apua, ja sote-
ammattilaiset miettivät
yhdessä minkälaisesta
palvelusta kuntalainen voisi
hyötyä.”**

koko Satakuntaan, mistä olemme erittäin
tyytyväisiä.

Pyydä apua! -napin palveluiden tunnetta-
vuudessa on Pihlin mukaan yhä tekemistä.
Palvelua on markkinoitu esimerkiksi Suo-
miAreenalla, mutta vielä riittää työsarkaa.

- Joissain kunnissa palvelu on tavoitta-
nut kuntalaiset hyvin, mutta kuntalaisten
tietoisuutta on edelleen kasvatettava koko
hyvinvointialueella.

Webinaarista vastauksia vanhemmuuden haasteisiin

Perhekeskuskoordinaattorin kehittämistöimiin on kuulunut myös Vanhempien webinaarin pilotointi Satakuntaan yhteistyössä alueen toimijaverkoston kanssa. Webinaareihin on saatu nimekkäitä puhujia ja osa on käytössä tallenteina. Ison panoksen webinaarille antoivat järjestöt ja kunnat, jotka olivat mukana toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Koordinoinnissa on ollut alusta alkaen mukana MLL Satakunnan piiri. Seitsemän kertaa järjestetyssä webinaarissa teemoina ovat olleet erilaiset vanhempia askarruttavat asiat aina synnytyksen jälkeisestä ajasta nuorten oppivelvollisuuden laajentumiseen.

- Webinaareissa puhuneet asiantuntijat ovat kukin tuoneet apua vanhempien arkeen, vaikkapa antamalla vinkkejä, miten voidaan eri tilanteissa toimia tai mikä vanhemmuudessa on tärkeää.

Vanhempien webinaarien tallenteita pääset katsomaan hyvinvointialueen Youtube-kanavalta.

Kuntoutus on tärkeä osa varhaista tukea

Perustasolla käyttöön tulee erilaisia perhekeskumalleja (fyysinen, verkostomainen ja sähköinen), lasten ja nuorten kuntoutus toteutuu osana moniammatillista perhekeskustoimintaa. Kuntoutus tulee Pihlin mukaan sisällyttää osaksi lasten, nuorten ja perheiden palveluita. Yhtenäisiä toimintaperiaatteita lääkinnälliseen kuntoutukseen toiminta-, puhe- ja fysioterapiassa on työstetty koko Satakuntaan, ja työryhmään kuuluu terapeutteja eri puolilta maakuntaa.

- Olemme hienosti päässeet alkuun ja toimintaperiaatteita valmistellessa olemme käyttäneet pohjana valtakunnallista linjausta. Yhdenmukaisten periaatteiden työstäminen jatkuu vuodenvaihteen jälkeen, Mari Pihl kertoo

LAPE-tiimi tukee lapsiperheiden eteen tehtävää työtä

Vuoden 2023 alusta hyvinvointialueelle siirtyminen aiheuttaa monille sote-alan ammattilaisille sekavia tunteita. Mari Pihl kertoo suhtautuvansa asiaan odottavalla mielellä.

- Me olemme pitkään jo tehneet valmistelu- ja pohjatyötä ja toki sitä pitää jatkaa edelleen. Nyt meillä on kuitenkin valittu perhekeskuspäälliköt, jotka ovat tärkeitä yhteistyötahoja kehittämistyössä. On aika tosissaan kääriä hihat ja lähteä tekemään muutostyötä.

- Totta kai tässä tulee eteen vielä isoja kysymyksiä ja haasteita, mutta meillä on taustalla hyvä tiimi ja Satakunnan verkostot. Kunhan me muistamme lasten, nuorten ja perheiden olevan tässä muutostyössä keskiössä. Ettemme vain puhuisi, vaan pystyisimme ihan todella tukemaan lasten, nuorten ja perheiden eteen tehtävää työtä. Se on meidän tärkein tehtävämme.

Muutoksen tuulissakin kaiken keskiössä on lapsen ja nuoren hyvinvointi

Terveystoimittajia, koulupsykologeja, kuraattoreita, hallintoväkeä – varsin monialainen kattaus opetushuollon ihmisiä kokoontui Poriin hotelli Scandiciin pohtimaan yhden aamupäivän ajaksi alan tulevaisuutta hyvinvointialueelle siirryttäessä. Tilaisuuden koollekutsuja, opiskelijahuollon hankekoordinaattori **Saija Tanhuanpää** alusti päivän teemaa kertomalla muun muassa hankkeen tavoitteista opiskelijahuollossa.

- Tämän hankkeen tavoitteena on parantaa ja oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, oikea-aikaisuutta ja jatkuvuutta. Yhtä lailla tavoitteenamme on painopisteen siirtäminen ennaltaehkäisyyn, kehittää palvelujen laatua ja vaikuttavuutta sekä varmistaa sote-pal-

Opiskelijahuollon hankekoordinaattori Saija Tanhuanpää on kartoittanut laajasti opetushuollon henkilöstön mielteitä omasta työstään.

velujen monialaisuutta ja yhteen toimivuutta sivistystoimen kanssa.

Aivan yksinkertaista näihin tavoitteisiin pääseminen ei toki ole. Lasten ja nuorten pahoinvointi ja monenlaiset ongelmat tarvitsevat ehdottomasti lisää auttavia käsipareja, esimerkiksi koulupsykologeja on aivan liian vähän, ja mahdollisuus saada koulupsykologi kuntasektorille on tällä hetkellä heikko. Moni psykologi on siirtyneet yksityissektorille.

Wilma saatava käyttöön opetushuollossa

Satakunnan hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluiden vastuualuejohtaja **Anna Kuromaa** kertoi osallistujille siirtymävalmisteluiden tämänhetkisestä tilanteesta.

”Seuraavaksi alamme luoda yhtenäisiä toimintamalleja, jotta palvelut pysyisivät tasalaatuisina aina esiopetuksesta toiselle asteelle saakka.”

- Seuraavaksi alamme luoda yhtenäisiä toimintamalleja, jotta palvelut pysyisivät tasalaatuisina aina esiopetuksesta toiselle asteelle saakka.

Opiskelijahuollon väkeä puhututti Wilman käyttöoikeuksien jatkuminen hyvinvointialueella.

- Laki ja tietosuojakysymykset eivät ilmeisesti tällä hetkellä anna mahdollisuuksia opiskelijahuollolle Wilman käyttöön, mutta valtakunnallisella tasolla työ sen osalta jatkuu. Omalta osaltani ainakin vien tätä asiaa eteenpäin, että oikeudet edelleen tarvitaan.

Wilmaan liittyen yleisöstä nousi Kuromaalle useita kysymyksiä. Kuka hoitaa opiskelijahuollolle tiedot esimerkiksi lukujärjestyksistä ja kokeista, kun opetushuollossa ihmiset suunnittelevat omaa työtään, mistä saa tiedon oppilaiden poissaoloista, miten jatkossa pidetään yhteyttä vanhempiin, pääseekö opiskelijahuolto 2.1.2023 Wilmaan.

- Tuota en voi varmaksi sanoa. Se tarvitsee ehkä lakimuutoksen. Hyvinvointialue ei Wilman käyttöä kiellä, vaan kunnat eivät tämän lakikysymyksen vuoksi anna meille

näitä tietoja, Kuromaa selvitti ongelman taustaa.

- Jos meillä ei ole käytössämme Wilmaa, tuntuu se kyllä kuin paluulta keskiajalle, yleisöstä todettiin.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon vastuu siirtyy koulutuksen järjestäjille

LAPE-ohjelmakoordinaattori **Sini Enqvist** toi opiskeluhuollon aamupäivään terveiset Opetushallituksesta.

- Parhaillaan opiskeluhuollon järjestämisessä laista poistuvat oppilaitoskohtaiset opiskeluhuoltosuunnitelmat ja sinne jää koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma, joka tulee käyttöön ensi vuoden elokuussa, jolloin myös alueellisten suunnitelmien on oltava valmiita. Näissä suunnitelmissa tulee olla opiskeluhuollon toteuttamisen tavoitteet, keskeiset

Opiskeluhuollon aamupäivässä panelistit pohtivat muun muassa tunne- ja vuorovaikutustaitojen tarpeellisuutta opetussuunnitelmassa.

periaatteet ja toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi.

Tulevat opiskeluhoitosuunnitelmat antavat aiempaa enemmän sananvaltaa myös oppilaille ja opiskelijoille sekä heidän huoltajilleen, jotka yhdessä henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen kanssa suunnitelman laativat.

Koulutuksen järjestäjän vastuulla on suunnitelman toteutumisen seuraaminen.

Laki suojaamaan kiusaamiselta

Koulukiusaaminen ja –väkivalta on viime aikoina ollut valitettavan usein lehtien otsikoissa myös Satakunnassa. Uuden opiskeluhoitolain mukaan opiskeluhoitosuunnitelmassa tulee olla suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi Sini Enqvist toi esiin erilaisia yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämisen menetelmiä ja tavoitteita, kuten muun muassa syrjäytymisen vastaisen työn, kouluvalmentajatoiminnan ja sitouttavan kouluyhteistyön.

- Itse olen tehnyt työtä erityisesti tunne- ja vuorovaikutustaitojen (TVV-tunnit) oppimisen parissa. Yksi menetelmä on ollut esimerkiksi Salatut elämäntaidot –toimintamalli, jossa alueen tuttu aikuinen, esimerkiksi kirjastosta, seurakunnasta tai nuorisotoimesta, tulee pitämään vitosluokalaisille kerran kuukaudessa TVV-tunnin, Enqvist kertoi.

-Palaute näistä TVV-tunneista oli todella kannustavaa. Ylipäätään mielestäni yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittäminen ansaitsisi enemmän julkista ääneen keskustelua.

Tulevaisuudessa kouluihin uusia ammattilaisia

Päivän paneelikeskustelun aiheena oli ”Miltä oppilashuolto näyttää viiden vuoden kuluttua: mikä on muuttunut – tietenkin positiiviseen suuntaan!” Keskustelussa tuotiin esille jo tapahtuneita positiivisia muutoksia: kuinka opettajien valtakunnasta on tullut kaikkien työntekijöiden valtakunta.

- Uskon, että tämä muutos jatkuu edelleen. Tulevaisuudessa kouluissa työskentelee yhä enemmän erilaisia ammattilaisia lasten ja nuorten hyväksi, pohti Kokemäen rehtori ja sivistystoimenjohtaja **Juha-Pekka Pihlman**.

Paljon haluttiin kuitenkin vielä myös muutoksia. Paneelissa toivottiin esimerkiksi lisää positiivista asennetta oppilaan kohtaamiseen ja matalan kynnyksen palveluja sopivalla kokoonpanolla oikea-aikaisesti.

”Hyvinvoiva työntekijä ja työyhteisö pystyy auttamaan lapsia entistä paremmin kaikissa heidän pulmatilanteissaan.”

Tunne- ja vuorovaikutustaitoja tarvitaan lisää

Sini Enqvist Opetushallituksesta halusi nähdä tulevaisuudessa lisää yhteisöllistä opiskeluhoolltoa, jota tulisi kehittää myös varhaiskasvatuksen puolella, mikä sai panelisteilta paljon kannatusta. Samoin jo aiemmin Enqvistin esille tuomat tunne- ja vuorovaikutustaidot kirvoittivat panelisteilta monia mielipiteitä. Niitä haluttiin kehittää niin opiskeluhoolllossa ja opettajilla kuin osana oppilaiden ja opiskelijoiden opetustakin.

- Opetussuunnitelmasta pitää sisällöllisesti löytää paikka opettaa tunne- ja vuorovaikutustaitoja, totesi esihenkilö **Tero Grönmark** Porin kaupungin opetushallinnosta.

- Jo opettajankoulutuksessa olisi tärkeää opettaa opettajia opettamaan näitä taitoja.

Satu Katila Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiristä muistutti, että tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamisen osaajia on jo nyt monissa yhteisöissä koulun ulkopuolella MLL:ssa, seurakunnissa ja järjestöissä kolmannella sektorilla. Hyvinvoiva oppilas on kaiken keskiössä,

mutta lisää hyvinvointia toivottiin myös opiskeluhuollon työntekijöille.

Lisää työntekijöitä, yhteisöllistä työtä ja tekemistä, selkeitä rajoja ja työnkuvia omaan työhön, sekä kokemusta siitä, että omalla työllä on merkitystä.

- Hyvinvoiva työntekijä ja työyhteisö pystyy auttamaan lapsia entistä paremmin kaikissa heidän pulmatilanteissaan. On se sitten laastari kynsinauhaan tai vaikka vanhempien avioero.

Turvaa perhehoidosta – huostaanotettuja lapsia Suomessa 10 000

- Suomessa on tällä hetkellä huostaanotettuja lapsia noin 10 000, heistä 55 prosenttia on perhehoidossa. Viime vuoden viimeisenä päivänä oli eri tavoin sijoitettuna perhehoidossa yhteensä noin 7500 lasta, kertoo Perhehoitoliiton lasten ja nuorten perhehoidon kehittämispäällikkö **Anu Lehtosaari** ravintola Liisanpuiston auditoriossa järjestetyssä Perhehoidon kulmakivet -koulutuspäivässä. Päivään osallistui Satakunnan alueen perhehoitajia sekä alan työntekijöitä.

Kouluttajina toimineet Anu Lehtosaari ja Perhehoitoliiton toiminnanjohtaja **Merja Lehtiharju** tarjosivat osallistujille kattavan tietopaketin muun muassa alan tämänhetkisestä lainsäädännöstä, toimintaohjeista ja toimeksiantosopimuksista.

Lehtosaaren mukaan huostaanotettujen määrä on viime vuosia pysynyt kutakuinkin samana.

-Saattaa toki olla, että koronan seuraukset näkyvät näissä luvuissa myöhemmin.

”Aina omaan aikuisuuteen saakka”

Syitä lapsen perhehoitoon sijoittamiselle voi olla monia. Lyhytaikaista hoitoa voi tarvita vaikkapa yksinhuoltajaperhe, jolla ei ole omia verkostoja ja vanhempi joutuu esimerkiksi leikkaukseen. Toisaalta on myös pitkäaikaisia, vuosien mittaisia sijoituksia. Näissä tapauksissa lapsi on useimmiten otettu syystä tai toisesta huostaan.

- Aina kartoitetaan ensin lapsen läheisverkosto ja sen jälkeen etsitään sijaishuolto- paikkaa valmennetuista perhehoitoperheistä ja viime kädessä laitoshoitopaikkaa, Lehtosaari selvittää.

Lasten perhehoidossa viettämä aika perustuu joka kerta yksilölliseen harkintaan. Sijaisperheen etsinnässä on kuitenkin ajatuksena, että lapsi voi olla perheessä aina aikuisuuteensa saakka.

- Tavoitteena on silti myös perheen jälleenyhdistäminen silloin, kun se on mahdollista, Merja Lehtiharju huomauttaa.

Tukea myös perhehoitajille

Hyvinvointialueelle (HA) siirtyminen tuo muutoksia myös perhehoitajien tilanteeseen. Jatkossa perhehoitajat solmivat toimeksiantosopimukset hyvinvointialueen kanssa. Samoin HA:n viranomaisien, toivottavasti yhdessä perhehoitajien kanssa, laatiman toimintaohjeen hyväksyy jatkossa hyvinvointialueen aluevaltuusto. Hyvinvointialue valvoo perhehoidon toteutumista ja että sijoitettavalapsi saa tarvittavat palvelut ja tukitoimet. Perhehoitajien vapaiden aikana hyvinvointialueen tehtävänä on huolehtia hoidettavien hoidosta. Samoin hyvinvointialueen tehtäviin kuuluu vastata perhehoitajien ennakoivalmenuksesta, koulutuksesta ja työnohjauksesta, hyvinvointi- ja terveystarkastuksista sekä hyvinvointia tukevien sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä.

- Me näemme tämän muutoksen mahdollisuutena. Tämä edesauttaa esimerkiksi siinä, että perhehoitajien saama tuki alueilla on jatkossa tasalaatuisempaa. Samoin perhehoidon työntekijöiden osaaminen keskittyy ja se on samalla laadukkaampaa, Merja Lehtiharju toteaa.

Satakunnassa hyvinvointialueelle siirtyminen edistää yhdenvertaisten palvelujen saantia lastensuojelussa siitä riippumatta siitä, missä asiakkuudessa oleva lapsi tai nuori asuu.

Perhehoitolaki tarkasteltavaksi

Perhehoitoa ohjaa ensisijaisesti laki. Työn sisältöä ja laatua määritellään alueellisesti toimintaohjeessa. Toimintaohjeen laatiminen ei kuitenkaan ole lakisääteistä eli sille ei myöskään ole annettu minkäänlaista aikarajaa. Omat muutoksensa tuo lähivuosina myös lastensuojelulain uudistus, jonka yhteydessä on tarkasteltava myös perhehoitolakia. Samoin Perhehoitoliiton poliit-

Anu Lehtosaari ja Merja Lehtiharju Perhehoitoliitosta korostavat toimintaohjeen laatimisen tärkeyttä sopijaosapuolten hyvän yhteistyön osoituksena.

tisena tavoitteena on saada perhehoitolain uudistaminen osaksi Suomen seuraavan hallituksen ohjelmaa.

-Siihen on meillä tarvetta, sillä nykyinen laki ei turvaa perhehoitajana toimimisen edellytyksiä riittävästi. Perhehoitajathan eivät ole työsuhteessa vaan toimeksiantosuhteessa, mikä tekee perhehoitajien asemasta heikon ja epävarman, Merja Lehtiharju kertoo.

Hyvän yhteistyön resepti

Vaikka perhehoitajien toimintaa säätelevä toimintaohje ei ole lakisääteinen, pidetään sitä Perhehoitoliitossa kuitenkin välttämättömänä asiakirjana. Koulutuksessa kuultiin toimintaohjeen sisältösuosituksia. Se on julkinen asiakirja, jossa kuvataan miten kunta tai kuntayhtymä, jatkossa hyvinvointialue, laadittujen sopimusten pohjalta toteuttaa, ohjaa ja valvoo perhehoitoa.

- Toimintaohjeessa pitäisi olla lähtökohteisesti kaikki ne asiat, jotka kuvaavat sitä, miten perhehoito järjestetään tällä alueella. Yleisesti ottaen siinä pitäisi olla lakisääteisten asioiden lisäksi rakenteet ja lautekijät, Anu Lehtosaari selventää.

- Se on hyvän yhteistyön resepti, Lehtiharju täydentää.

Katso ajankohtaiset koulutukset ja tapahtumat:

THL

STM

Satakunnan hyvinvointialue

Kiitos panoksestasi satakuntalaisten lasten, nuoren
ja perheiden eteen vuonna 2023 - jatketaan
yhteistyötä taas ensi vuonna!

Mari, Saija, Johanna ja Kati

Tavoitat meidät vuodenvaihteen jälkeen osoitteista nimi.sukunimi@sata.fi